

17 листопада - День боротьби за свободу і демократію

Сьогодні в Чеській республіці - державне свято та вихідний, неробочий день.

Щороку, саме 17 листопада громадяни країни вшановують дві важливі події: День боротьби за свободу і демократію та Міжнародний день студента, які відіграли надзвичайно важливу роль в історії Чехословаччини та нерозривно пов'язані зі студентами чеських університетів. Таким чином, цей осінній день знаменує дві важливі віхи в історії цієї, середньоєвропейської країни - 36 років з початку Оксамитової революції та 86 років з дня закриття чеських університетів.

Перша дата - 17 листопада 1939 року, це коли нацистське керівництво Протекторату Богемії і Моравії прийняло рішення про закриття чеських університетів терміном на 3 роки. Це була реакція гітлерівців на демонстрації та заворушення, пов'язані з похороном студента Яна Оплетала, якого було смертельно поранено під час антинацистської демонстрації в Празі, кількома днями раніше. У ніч з 16 на 17 листопада окупаційні силовики в Празі, Брно та Пршібрамі затримали сотні студентів, більшість з яких були перевезені в концтабір Заксенхаузен, а дев'ять представників студентських лідерів було страчено без суду й слідства.

Другою датою - є річниця боротьби за свободу та демократію, яка відноситься до 17 листопада 1989 року, коли студенти в університетських містечках по всій тодішній Чехословаччині хотіли вшанувати пам'ять нацистських репресій 17 листопада 1939 року, через мирні демонстрації та мітинги. У демонстрації, що відбулась у цей день в Празі, взяли участь тисячі студентів, які таким чином висловили своє прагнення до свободи. Студентські марші поступово переросли у виступи, спрямовані проти комуністичного режиму а хвиля протестів прокотилася всією країною, коли до студентства приєдналися практично всі верстви населення. Масові демонстрації врешті-решт призвели, фактично - до падіння комуністичного режиму в Чехословаччині, буквально - за кілька днів. Ця подія більше відома, як «Оксамитова революція», через те, що реальна зміна суспільного ладу відбувалася переважно в парламентській залі, без жертв і без значних матеріальних збитків.

Свято - День боротьби за свободу і демократію, відзначається в Чеській республіці на згадку про події кінця тоталітаризму, починаючи з 2000 року. Натомість, Міжнародний день студента має дещо довшу історію, позаяк був оголошений Міжнародною студентською радою на засіданні в Лондоні ще в 1941 році. Цей день став світовим символом опору студентів тоталітарним режимам, а згодом був оголошений ЮНЕСКО Міжнародним днем студента. Разом з тим, починаючи з травня 1990 року, це один із важливих днів в Чехії, під назвою День студентської боротьби за свободу та демократію.

Отже, головними діючими особами: організаторами та активними учасниками подій 17 листопада 1939 року та 17 листопада 1989 року, з інтервалом в 50 років - були саме студенти, які фактично - двічі в історії Чехословацької республіки стали рушіями, історичного значення, які домоглися кардинальних змін у своїй країні та змінили її історичне обличчя.

Цікаво, що вищенаведені події, за головної участі молодих людей, нагадають й українцям їх недалеку історію, коли українська молодь, активісти та студенти, насамперед - київських вузів стали каталізатором українського Майдану в ніч з 30 листопада на 1 грудня 2013 року.

Підготував Ю. Ключівський,
керівник IASEED,
Прага, листопад 2025